

ประวัติและผลงานของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย

รัตนาพร สารศรี

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ยสพรรณ พันธศรี

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นพพล ไชยสน

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The History and works of Molam Phimjai Phetphalanchai

Rattanaporn Sarasri

College of Music, Maha Sarakham University, Thailand

Yotsapan Pantasri

College of Music, Maha Sarakham University, Thailand

Noppon Chaiyason

College of Music, Maha Sarakham University, Thailand

Article Info :	Research Article
Article History :	Received December 07, 2025
	Revised December 24, 2025
	Accepted January 05, 2026
Corresponding Author :	Yotsapan Pantasri
E-mail Address :	yotsapan.p@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย วิธีการวิจัยประกอบด้วยการศึกษาเชิงสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เอกสาร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ซึ่งเป็นศิลปินที่มีประสบการณ์ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านหมอลำเพลินมานานกว่า 30 ปี ผลการศึกษาพบว่า หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย เป็นศิลปินผู้มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและพัฒนาศิลปะการแสดงหมอลำเพลินให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยมีพื้นฐานมาจากครอบครัวหมอลำพื้นบ้านที่เข้มแข็งทางวัฒนธรรม และได้รับอิทธิพลจากศิลปินต้นแบบทั้งในสายหมอลำและเพลงลูกทุ่ง ต่อมาได้พัฒนาเทคนิคการขับร้อง ลีลาการแสดง และรูปแบบการนำเสนอผลงานด้วยตนเอง จนกลายเป็นต้นแบบสำคัญของศิลปินหมอลำเพลินร่วมสมัย อีกทั้งยังมีบทบาทโดดเด่นในการถ่ายทอดองค์ความรู้และจิตวิญญาณของศิลปะหมอลำสู่คนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ได้รับการยกย่องในวงการในฐานะ “ราชินีหมอลำเพลิน”

คำสำคัญ : ประวัติและผลงาน, หมอลำเพลิน, พิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย

Abstract

This article aims to study the history and works of Molam Phimjai Phetphalanchai. The research methodology includes observation, in-depth interviews, and document analysis. The key informant is the artist, with over 30 years of experience in the traditional Molam Plern performing art. The study found that she plays a significant role in preserving and developing the Molam Plern performing art, creating a unique identity. She comes from a strong, culturally rich Molam family and has been influenced by role models in both Molam and Luk Thung music. She subsequently developed her own singing techniques, performance styles, and presentation approaches, becoming a key role model for contemporary Molam Plern artists. Furthermore, she has a prominent role in continuously transmitting the knowledge and spirit of Molam to new generations, earning her the title of “Queen of Molam Plern”.

Keywords : History and works, Molam Plern, Phimjai Phetphalanchai

บทนำ

เพลงพื้นบ้านเป็นศิลปวัฒนธรรมดนตรีที่เกิดจากวิถีชีวิต ความเชื่อ และประสบการณ์ร่วมของผู้คนในท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย มีลักษณะเด่นคือความเรียบง่ายทั้งด้านทำนอง เนื้อร้อง และรูปแบบการนำเสนอ เนื้อหา มักสะท้อนบริบทสังคม การดำรงชีวิต ภูมิปัญญา และค่านิยมของชุมชน พร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดข้อคิด คำสอน และแบบแผนการปฏิบัติที่เหมาะสมของสมาชิกในสังคม (ปราณี วงษ์เทศ, 2525) ด้วยเหตุนี้เพลงพื้นบ้านจึงมิได้เป็นเพียงศิลปะการขับร้องเพื่อความบันเทิงเท่านั้น หากยังเป็นหลักฐานทางวัฒนธรรมที่แสดงอัตลักษณ์ ความหลากหลาย และตัวตนของผู้คนในท้องถิ่นอย่างเด่นชัด รูปแบบและลีลาการขับร้องในแต่ละพื้นที่จึงมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม สังคม ภาษา วัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งถือเป็นความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นการพัฒนาทางสังคมและศิลปะพื้นบ้านไทยในมิติต่าง ๆ (พรณราย คำโสภา, 2542)

สำหรับในประเทศไทย เพลงพื้นบ้านแต่ละภูมิภาคล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ภาคกลางมีบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตเกษตรกรรมและการประกอบอาชีพ เช่น เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงพวงมาลัย เพลงฉ่อย และเพลงอีแซว ภาคเหนือมีจ้อย เพลงซอ เป็นการขับร้องที่สะท้อนภาษาท้องถิ่นและท่วงทำนองอันเป็นเอกลักษณ์ ส่วนภาคใต้นิยมเพลงเรือ เพลงนา เพลงบอก รวมถึงบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงท้องถิ่น เช่น หนังตะลุงและโนรา ซึ่งทุกรูปแบบล้วนมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาและศิลปะพื้นบ้านไทย

ภาคอีสานถือเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีความรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมเพลง ซึ่งเป็นที่นิยมสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ “หมอลำ” ซึ่งเนื้อหาที่ใช้ร้องหมอลำ เรียกว่า “กลอนลำ” มีทั้งคำกลอนจากนิทานพื้นบ้าน การเล่าเหตุการณ์ต่างๆ การสั่งสอนศีลธรรม การพรรณนา ชมธรรมชาติ นอกจากนี้ก็มีการเกี่ยวพาราสีระหว่างชายหญิงเพื่อแสดงความรักความปรารถนาในใจของหนุ่มสาว (ประพนธ์ เรืองณรงค์ และ เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, 2545) หมอลำจึงเปรียบเสมือนหัวใจและจิตวิญญาณของคนอีสานเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แฝงอัตลักษณ์ของความเป็นอีสานไว้อย่างโดดเด่น เป็นการสั่งสมองค์ความรู้

คำสอนและความเชื่อที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่ สมัยโบราณ อีกทั้งยังเป็นเสมือนบันทึกความเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละยุคสมัย นอกจากนี้หมอลำยังมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางความคิดของผู้คนในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นตัวเชื่อมประสานความสัมพันธ์ของกลุ่ม ต่าง ๆ ในสังคม หากผู้เสพหมอลำมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คนอีสานหรือคนในกลุ่มวัฒนธรรมลาว แล้วอาจจะรับรู้เพียงความสนุกสนานที่หมอลำหยิบยื่นให้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กระทรวงวัฒนธรรม (2552)

หมอลำเพลินเป็นอีกหนึ่งรูปแบบของหมอลำที่เกิดจากการประยุกต์ทำนองลำดั้งเดิมร่วมกับจังหวะดนตรีลูกทุ่งและ รำวง ทำให้เกิดศิลปะการแสดงที่สนุกสนาน เร้าใจ และเข้าถึงผู้ชมทุกวัยมีการแต่งกายทันสมัยและใช้เครื่องดนตรีที่หลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้หมอลำเพลินแพร่หลายและได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในช่วงก่อนยุคเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มีการแสดงหมอลำเป็นสื่อบันเทิงสำคัญภายในชุมชน หมอลำเพลินเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานที่มีพัฒนาการโดดเด่นและแตกต่างจากรูปแบบหมอลำประเภทอื่น ทั้งในด้านโครงสร้างทำนอง จังหวะ และวิธีการถ่ายทอดเรื่องราว ได้รับอิทธิพลจากหมอลำเรื่องต่อกลอนและดนตรีพื้นบ้านอีสาน ก่อนพัฒนาเป็นรูปแบบการแสดงที่มีจังหวะสนุกสนาน เนื้อร้องเป็นกลอนลำที่เรียบง่าย เข้าถึงผู้ชม และเน้นความบันเทิงเป็นสำคัญ ลักษณะเด่นของหมอลำเพลินคือการ “เพลิน” ตามชื่อที่สื่อถึงความรื่นเริง ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างการลำ การร้อง และลีลาการแสดงบนเวทีอย่างมีชีวิตชีวา (จารุบุตร เรืองสุวรรณ, 2520)

หนึ่งในศิลปินหญิงที่มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดหมอลำเพลินคือ หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ถือเป็นศิลปินผู้มียุทธศาสตร์ที่วางหมอลำอย่างยั่งยืน ด้วยเอกลักษณ์น้ำเสียง ลีลาการแสดงที่สนุกสนาน และเทคนิคการลำที่เป็นแบบฉบับเฉพาะตัว เธอเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางจากการเป็นนางเอกหมอลำประจำวง “ขวัญสมัย ยุคลำเพลิน” ซึ่งได้รับความนิยมสูงในภูมิภาคอีสานยุคก่อนสื่อดิจิทัล การบอกเล่าปากต่อปาก การแสดงซ้ำในพื้นที่เดิม และการว่าจ้างงานจำนวนมาก สะท้อนถึงความสำเร็จของเธอในฐานะศิลปินหมอลำเพลินแนวหน้าของยุคสมัยนั้น ความสามารถของพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ทำให้เธอได้รับโอกาสบันทึกเสียงและออกผลงานเพลงจำนวนมาก ถือเป็นศิลปินหมอลำรุ่นแรก ๆ ที่มีผลงานในรูปแบบแผ่นเสียงเทป วีซีดี และซีดี มากกว่า 300 ชุด ผลงานเพลงจำนวนมาก เช่น หม่อมยาว-สาวสั้น, อีสานคืนถิ่น, รักข้ามโขง, หมอลำใจเกินร้อย เป็นต้น ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ทั้งยังถูกนำมาขับร้องซ้ำโดยศิลปินรุ่นหลังจนกลายเป็น “บทเพลงคลาสสิก” ที่สะท้อนอัตลักษณ์หมอลำเพลินยุคทอง ความสำเร็จสูงสุดประการหนึ่ง คือ เพลง หม่อมยาว-สาวสั้น ที่สร้างสถิติยอดขายกว่า 2 ล้านตลับ และทำให้พิมพ์ใจได้รับฉายา “ราชินีหมอลำเพลิน”

จากสื่อทุกแขนง ผลงานของพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ไม่เพียงเป็นที่นิยมในยุคของเธอเท่านั้น แต่ยังคงถูกขับร้องซ้ำโดยศิลปินรุ่นหลัง และกลายเป็นต้นแบบในการฝึกขับร้องหมอลำเพลินสำหรับหมอลำรุ่นใหม่ ทำให้เธอมีสถานะเป็น “ครูเพลง” ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะหมอลำเพลินให้แก่คนรุ่นถัดมา ผลงานของเธอจำนวนมากยังคงเป็นที่นิยมในปัจจุบันและถูกยกย่องว่าเป็น “ตำนานหมอลำยอดฮิต” สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมและความยั่งยืนของผลงานศิลปะพื้นบ้านอีสาน อย่างไรก็ตาม แม้พิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย จะเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งในพัฒนาการของหมอลำเพลิน แต่ข้อมูลด้านชีวประวัติ ผลงาน เทคนิคการขับร้อง และคุณูปการต่อวงการหมอลำยังไม่ได้รับการบันทึกหรือศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบในเชิงวิชาการ ส่งผลให้เกิดช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการจัดรวบรวมเพื่อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ วิเคราะห์ และพัฒนาศิลปะพื้นบ้านอีสานในอนาคต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาประวัติและผลงานของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้เชิงวิชาการที่เป็นระบบ เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และสืบทอดมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ อีกทั้งยังสนับสนุนให้ศิลปินรุ่นใหม่และผู้สนใจสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาทักษะและงานวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของศิลปินหมอลำเพลิน พิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ในมิติด้านชีวิต ชาติภูมิ การศึกษา ครอบครัว รวมถึงแรงจูงใจและเส้นทางที่นำไปสู่การประกอบอาชีพหมอลำเพลิน นอกจากนี้ยังมุ่งศึกษาบทบาท ผลงาน และความสำคัญของศิลปินต่อการสืบสานและพัฒนาวงการหมอลำเพลินร่วมสมัยด้านพื้นที่การศึกษาครอบคลุมเขตพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับบริบทการใช้ชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน คือ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นพื้นที่บ้านเกิดและแหล่งหล่อหลอมวิถีวัฒนธรรมหมอลำที่สำคัญของพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย โดยครอบคลุมช่วงเวลาการศึกษาในระหว่าง พ.ศ. 2538-2567 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่สะท้อนพัฒนาการและความต่อเนื่องของผลงานศิลปินอย่างชัดเจน

2. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์และมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับศิลปะการแสดงหมอลำเพลิน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ศิลปินหมอลำเพลินผู้มีประสบการณ์ในวงการหมอลำเพลินไม่น้อยกว่า 30 ปี และมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์ พัฒนา และถ่ายทอดศิลปะการแสดงหมอลำเพลิน
2. ผู้ให้ข้อมูลรอง ประกอบด้วย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการหมอลำเพลิน ได้แก่ ผู้ร่วมงาน ผู้จัดการคณะ นักดนตรี ผู้ประพันธ์คำร้อง และบุคคลรอบข้างที่มีความใกล้ชิดกับศิลปินหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ซึ่งสามารถให้ข้อมูลประกอบเชิงประจักษ์เกี่ยวกับประวัติ ผลงาน และบทบาทของศิลปินได้อย่างรอบด้าน จำนวน 6 คน

3. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับเก็บข้อมูลด้านประวัติชีวิต เส้นทางประกอบอาชีพ แรงจูงใจ รูปแบบการสร้างสรรค์ผลงาน และบทบาทของศิลปินต่อวงการหมอลำเพลิน แบบบันทึกการสังเกต เพื่อบันทึกรูปแบบการแสดง กระบวนการทำงาน และบริบททางสังคมวัฒนธรรมจากการลงพื้นที่ภาคสนาม และแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และสื่อที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือทั้งหมดได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมประเด็นการศึกษาและสะท้อนข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับศิลปะการแสดงหมอลำเพลินอย่างเป็นระบบ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ที่ข้องกับข้อมูลเกี่ยวกับผลงาน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสอบถามข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจกับผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก เกี่ยวกับประวัติและผลงานของหมอลำเพลินพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย
2. ข้อมูลเบื้องต้น ใช้พื้นที่ภาคสนามการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสะท้อนประสบการณ์จริงของศิลปินและผู้เกี่ยวข้องในแวดวงหมอลำเพลิน โดยกำหนดเกณฑ์การ

คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ตรงในศิลปะการแสดงหมอลำเพลินไม่น้อยกว่า 30 ปี ได้แก่ หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ซึ่งถือเป็นศิลปินผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์และพัฒนาการแสดงหมอลำเพลิน นอกจากนี้ยังรวมถึงผู้เกี่ยวข้องในวงการหมอลำเพลิน ผู้ร่วมงาน และบุคคลรอบข้างที่สามารถให้ข้อมูลประกอบเชิงประจักษ์ต่อการศึกษาได้อย่างรอบด้าน

ขั้นตอนที่ 2 การบันทึกข้อมูล

บันทึกข้อมูลลงในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นลายลักษณ์อักษรตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการสัมภาษณ์ ณ สถานที่จริงโดยบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย และผู้เกี่ยวข้องกับการแสดงหมอลำเพลิน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางด้านผลงานและประวัติความเป็นมาของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย

โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ตรงในศิลปะการแสดงหมอลำเพลินไม่น้อยกว่า 30 ปี ได้แก่ หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย จำนวน 1 คน และผู้ให้ข้อมูลรองซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องในวงการหมอลำเพลิน ผู้ร่วมงาน และบุคคลรอบข้าง จำนวน 6 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 7 คน ซึ่งสามารถให้ข้อมูลประกอบเชิงประจักษ์ต่อการศึกษาได้อย่างรอบด้าน

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามมาจัดระเบียบและจำแนกหมวดหมู่ ตามประเด็นและวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวทางการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญ เปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และจัดทำข้อค้นพบที่มีความสอดคล้องเชิงเหตุผล

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

หลังจากผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจัดทำสรุปผลการศึกษาให้เป็นระบบ พร้อมอภิปรายผลโดยอ้างอิงจากข้อมูลเชิงประจักษ์และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอความเข้าใจในบทบาท ประวัติ และผลงานของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัยอย่างรอบด้าน จากนั้นจึงเสนอข้อเสนอแนะสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะหมอลำเพลินในอนาคต ตลอดจนเผยแพร่ผลการวิจัยผ่านการตีพิมพ์บทความในวารสารวิชาการเพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการพื้นบ้านและผู้สนใจทั่วไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยจัดระเบียบและจำแนกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตภาคสนาม และการวิเคราะห์เอกสารตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นวิเคราะห์ด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ เพื่อสังเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง นำไปสู่ข้อค้นพบเกี่ยวกับประวัติชีวิต บทบาท ผลงาน และความสำคัญของศิลปินหมอลำเพลินต่อการสืบสานและพัฒนาศิลปะหมอลำเพลินในบริบทสังคมร่วมสมัยอย่างเป็นระบบ

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาศิลปินหมอลำเพลินพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ผ่านกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงระหว่าง ภูมิหลังชีวิต และปัจจัยส่วนบุคคล สู่กระบวนการสร้างสรรค์และการพัฒนาอัตลักษณ์การแสดง ซึ่งนำไปสู่บทบาทและความสำคัญต่อวงการหมอลำเพลินร่วมสมัย และก่อให้เกิดผลกระทบต่อการสืบทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมและการพัฒนาศิลปะหมอลำเพลินอย่างยั่งยืนในระดับสังคม ซึ่งกรอบแนวคิดนี้สะท้อนลำดับความสัมพันธ์ของปัจจัยจากชีวิต ประสบการณ์ และแรงจูงใจ ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ บทบาททางวัฒนธรรม และคุณค่าต่อสังคมโดยรวมอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาประวัติและผลงานของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัยมีความชัดเจนเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงแบ่งมิติการวิเคราะห์ออกเป็นสองด้านหลัก ได้แก่ มิติชีวิตและรากทางวัฒนธรรมซึ่งสะท้อนความเป็นมาของศิลปิน และมิติด้านผลงานซึ่งแสดงให้เห็นความสำเร็จและอิทธิพลต่อวงการหมอลำเพลิน การจัดหมวดหมู่เช่นนี้ช่วยให้มองเห็นการพัฒนาของศิลปินอย่างต่อเนื่องตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงช่วงที่มีชื่อเสียงกว้างขวาง อีกทั้งยังเอื้อต่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ชีวิตกับการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังนี้

1. มิติด้านชีวิต การศึกษา ครอบครัวแรงจูงใจและเส้นทางหมอลำ

1.1 ประวัติส่วนตัวของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย

หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย มีชื่อจริงว่านางดารินทร์ ชุมมุง หรือที่รู้จักกันในนาม หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ปัจจุบันอายุ 65 ปี เกิดเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503 ณ บ้านหนองยาง ตำบลหนองหมื่นถ่าน อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด บิดาชื่อ นายทองอินทร์ กาหลงรัตน์ มารดาชื่อนาง พัน กาหลงรัตน์ เป็นบุตรคนแรก ถือกำเนิด ในครอบครัวคนอีสานมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายทำไร่ทำนาตามวิถีของคนอีสานทั่วไป ทั้งนี้ บิดาและมารดาของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย เดิมเป็นศิลปินหมอลำพื้นบ้านอยู่แล้ว จึงส่งผลให้หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ได้รับอิทธิพลและแรงบันดาลใจในการยึดมั่นและมุ่งมั่นที่จะก้าวเข้าสู่เส้นทางศิลปะการแสดงหมอลำอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น

1.2 ประวัติการศึกษา หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย

หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ได้รับการศึกษาสายสามัญระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ณ โรงเรียนบ้านหนองยาง ตำบลหนองหมื่นถ่าน อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อหมอลำพิมพ์ใจเรียนจบชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 หมอลำพิมพ์ใจ ได้ตัดสินใจเดินทางไปรับจ้างเลี้ยงเด็กใน สปป.ลาว เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัวและหารายได้ช่วยครอบครัวที่มีรายได้จากการทำไร่ทำนาเป็นหลัก ซึ่งบางปีรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดูครอบครัว หลังจากหมอลำพิมพ์ใจได้ทำงานที่ สปป.ลาวไปสักระยะด้วยความคิดถึงบ้านเกิดเมืองนอนและความฝันที่อยากเป็นหมอลำ จึงทำให้หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัยตัดสินใจเดินทางกลับมาที่บ้านเกิดเมืองนอน เพื่อจะเดินตามฝันการเป็นหมอลำ

1.3 แรงบันดาลใจแรกในการเป็นหมอลำของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย

การผลักดันที่สำคัญประการหนึ่งคือมาจากครอบครัวซึ่งเป็นหมอลำพื้นบ้านและสภาพแวดล้อมที่โอบล้อมไปด้วยวัฒนธรรมหมอลำทำให้ หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ซึมซับศิลปะนี้ ตั้งแต่เยาว์วัย นอกจากนี้ หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ยังได้รับแรงบันดาลใจจาก นักร้องลูกทุ่งชื่อดังอย่าง ผ่องศรี วรนุช ที่โด่งดังในยุคนั้น จากที่หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ฟังหมอลำก็เริ่มมาสนใจการขับร้องเพลงลูกทุ่งควบคู่กับหมอลำไปด้วย และหมอลำที่เป็นแรงบันดาลใจให้พิมพ์ใจฝึกร้องหมอลำเพลินนั้นคือหมอลำสุภาพ ดาวดวงเด่น ซึ่งหมอลำสุภาพ ดาวดวงเด่น ก็เป็นศิลปินหมอลำที่มีชื่อเสียงและมีผลงานที่โด่งดัง เช่น ลำเพลินสลบเตี้ย ซึ่งเป็นหนึ่งในหมอลำเพลินที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ หมอลำสุภาพ ดาวดวงเด่น ยังได้ประพันธ์กลอนลำขึ้นด้วยตนเอง นับเป็นกลอนลำที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการก่อเกิดแรงบันดาลใจในเส้นทางศิลปะการแสดงหมอลำของ หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย อย่างยิ่ง

1.4 ด้านการเรียนรู้และการถ่ายทอด

หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ได้มีโอกาสรับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากฐานะทางครอบครัว แต่หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย เลือกที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและสิ่งที่อยู่รอบตัวจากการฟังแผ่นเสียง เทป และวิทยุ ตลอดจนการเข้าร่วมเวทีประกวดและการฝึกฝนจากศิลปินรุ่นพี่ในวงการหมอลำและลูกทุ่ง ด้วยความมุ่งมั่น อดทน และความตั้งใจอันแน่วแน่ในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่การฝึกร้องใน

ชีวิตประจำวันเท่านั้น หากแต่ยังแสวงหาเวทีเพื่อแสดงออกถึงความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด ผ่านการเข้าร่วมการประกวดและแข่งขันหมอลำในระดับต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่เปิดโอกาสให้เธอได้เรียนรู้ระบบการแข่งขันจากประสบการณ์จริง ตลอดจนการฝึกฝนทักษะด้านการแสดงหมอลำและเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงหมอลำอย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ

นอกจากนี้ หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ยังมีโอกาสได้รับการถ่ายทอดและเรียนรู้จากศิลปินหมอลำรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์ในวงการ ซึ่งได้ทำหน้าที่เป็นทั้งแบบอย่างและครูผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เธออย่างไม่ปิดบัง ทำให้เธอสามารถต่อยอดทักษะในด้านการขับร้อง การควบคุมเสียง การแสดงท่าทาง และการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกผ่านบทเพลงลำได้อย่างมีศิลปะและลึกซึ้ง ประสบการณ์ที่สั่งสมตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนาความสามารถด้านการแสดงของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย เท่านั้น หากยังเป็นการปูทางให้เธอก้าวเข้าสู่อาชีพศิลปินหมอลำอย่างเต็มตัว โดยสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค และได้รับการยอมรับจากผู้ชมอย่างกว้างขวาง จนสามารถยื่นหยัดและรักษาตำแหน่งของตนในวงการศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้านได้อย่างสง่างาม สมกับเป็นศิลปินที่มีความสามารถและจิตวิญญาณแห่งความเป็นหมอลำอย่างแท้จริง

2. มิติด้านผลงานที่มีอิทธิพลและสร้างชื่อเสียงของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย

ผลงานของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ในครั้งวัยเด็กหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย เริ่มฉายแววความเป็นศิลปิน โดยเริ่มศึกษาศิลปะการลำจากบิดา - มารดา ซึ่งมีอาชีพเป็นหมอลำ เมื่อสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว ผู้เป็นบิดาและมารดาก็ประสงค์จะให้ลูกสาวได้ยึดเอาอาชีพหมอลำเป็นหลักเช่นเดียวกันกับท่านทั้งสอง เพราะเห็นว่าน่าจะเป็นอาชีพที่ดี แต่ในช่วงเวลานั้นวงการเพลงลูกทุ่งกำลังได้รับความนิยม หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัยจึงตัดสินใจเลือกได้เข้าวงการผ่านการประกวดขับร้องเพลงลูกทุ่ง โดยใช้แนวเสียงของ ผ่องศรี วรนุช ราชนิธิกุลทุ่ง จนทำให้หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัยได้รับรางวัลชนะเลิศ นับเป็นก้าวสำคัญในการเข้าสู่วงการหมอลำ แต่ด้วยพื้นฐานการเป็นหมอลำ ด้วยความทะเยอทะยานและความมุ่งมั่นในการเป็นศิลปินหมอลำมืออาชีพ พิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย จึงแสวงหาโอกาสในการเข้าร่วมวงหมอลำ ด้วยความสามารถและความมุ่งมั่นตั้งใจ เธอก้าวเข้าสู่วงการหมอลำโดยเข้าร่วมแสดงกับวงหมอลำคณะ “ขวัญสมัย ยุคลำเพลิน” ซึ่งนับเป็นวงหมอลำคณะแรกๆที่เธอได้มีโอกาสร่วมแสดงหมอลำและได้รับบทบาทเป็น “ตัวหลัก” ของคณะหมอลำขวัญสมัยยุคลำเพลิน ซึ่งมีหน้าที่ขับร้องและแสดงศิลปะการแสดงหมอลำในบทบาทที่โดดเด่นและสำคัญถือเป็นช่วงเวลาที่เราได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มรูปแบบและเริ่มสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในวงการหมอลำ

เมื่อชื่อเสียงของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย เริ่มขจรขจาย ผู้ชมเริ่มกล่าวถึงความสามารถของเธอในวงกว้าง ส่งผลให้เธอได้รับความสนใจจากบุคคลในแวดวงธุรกิจบันเทิงพื้นบ้าน หนึ่งในผู้มีบทบาทสำคัญคือ นายชินชัย ธรรมพิลา ผู้ประกอบการและผู้บริหารวงดนตรีหมอลำ ซึ่งได้เล็งเห็นถึงความสามารถที่โดดเด่นของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ในด้านเสียงร้อง การถ่ายทอดอารมณ์การแสดง และเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงได้เข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมและวางแนวทางให้เธอมีวงหมอลำเป็นของตนเองในชื่อว่า “วงสามพลังสาว”

วงหมอลำคณะ “สามพลังสาว” ได้กลายเป็นเวทีที่สำคัญอีกเวทีหนึ่ง ในการแสดงความสามารถของหมอลำพิมพ์ใจอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยองค์ประกอบทั้งเสียงร้องที่เป็นเอกลักษณ์ บุคลิกการแสดงที่น่าประทับใจและประสบการณ์บนเวทีที่สั่งสมมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้วงหมอลำคณะสามพลังสาวได้รับความนิยมจากผู้ชมในวงกว้าง และยิ่งตอกย้ำสถานะความเป็นศิลปินหมอลำมืออาชีพของเธออย่างมั่นคง ด้วยผลงานที่สั่งสมมาอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย จึงเป็นที่จับตามองของบุคคลสำคัญในวงการศิลปะการแสดงหมอลำ หนึ่งในนั้นคือ อาจารย์คำเก็ง ทองจันทร์ ศิลปินผู้ทรงคุณวุฒิและเป็นพี่เลี้ยงในวงการ ซึ่งได้เล็งเห็นถึงศักยภาพและคุณค่าทางศิลปะของหมอลำพิมพ์ใจได้เปิดโอกาสให้เธอเข้าสู่การบันทึกเสียงลงแผ่นเทป อย่างเป็นทางการ นับเป็นก้าวสำคัญที่ช่วยยกระดับสถานะของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย

จากศิลปินท้องถิ่นสู่การเป็นศิลปินที่ได้รับการยอมรับในระดับวงกว้าง และเริ่มมีผลงานเป็นที่รู้จักในเชิงพาณิชย์และวิชาชีพมากยิ่งขึ้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 หมอลำพิมพใจ เพชรพลาญชัย ได้มีโอกาสร่วมงานกับศิลปินที่มีชื่อเสียงหลายท่าน อาทิ เช่น ดาว บ้านดอน , เทพพร เพชรอุบล , ปรีศนา วงศ์ศิริ , ทองมี มาลัย , สลัก ศิลาทอง ฯลฯ การร่วมงานในแต่ละครั้งนั้นนับว่า หมอลำพิมพใจ เพชรพลาญชัย ได้ประสบผลสำเร็จและได้รับความนิยมนอย่างมาก จนทำให้หมอลำพิมพใจ เพชรพลาญชัย ได้รับฉายาจากสื่อมวลชนทุกแขนงให้เป็น "ราชินีหมอลำเพลิน" โดยเฉพาะผลงานอัลบั้มชุด "หนุ่มยาว - สาวสั้น" ที่ขับร้องคู่กับ ดาว บ้านดอน ที่ได้รับการจารึกในประวัติศาสตร์วงการเพลงว่า มียอดขายกว่า 2 ล้านตลับ และสร้างรายได้กว่า 50 ล้านบาท

หมอลำพิมพใจ เพชรพลาญชัย มีผลงานที่สร้างชื่อเสียง ได้แก่ เพลงดอกกุหลาบแดง, เพลงหมอลำใจเกินร้อย, เพลงอีสานคืนถิ่น, เพลงรักข้ามโขง, ลำเดินกลอนขอนแก่น (สลักสามซ่า), ลำเพลินรักจริงต้องรอ ฯลฯ เธอได้สร้างผลงานออกมาในสื่อหลายรูปแบบ เช่น เทป วีดีโอ ซีดี จำนวนกว่า 300 ชุด รวมถึงผลงานการแสดงสดหน้าเวทีที่ประยุกต์และพัฒนาให้มีความทันสมัย นับเป็นศิลปินลูกทุ่งหมอลำขวัญใจมหาชนคนอีสาน ที่สร้างสรรค์ผลงานหลายทศวรรษ ซึ่งมีชีวิตโลดแล่นในวงการหมอลำและลูกทุ่งหมอลำ ทั้งในฐานะศิลปิน และยังเป็นครูผู้สอนการลำให้กับหมอลำอีกมากมาย รวมทั้งศิลปินที่มีชื่ออย่างเช่น จินตหรา พูนลาภ เป็นต้น ด้วยความสามารถที่โดดเด่นในลีลาการขับร้องเพลงลูกทุ่งหมอลำตามแบบฉบับของตนเอง นางคารินทร์ ชุมมุง หรือ พิมพใจ เพชรพลาญชัย จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็น ศิลปินมรดกอีสาน สาขา ศิลปะการแสดง (ขับร้องเพลงลูกทุ่งหมอลำ) ประจำปี พ.ศ. 2556 จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพประกอบที่ 2 อัลบั้มเพลงฮิตของหมอลำพิมพใจ เพชรพลาญชัย

(ที่มา : กรุงเทพออดิโอ <https://www.youtube.com/watch?v=pUt8PThyhp8>)

Figure 2 An album of hit songs by Morlam singer Phimjai Phetphlanchai

(Source : Krung Thai Audio <https://www.youtube.com/watch?v=pUt8PThyhp8>)

ตารางที่ 1 ประวัติและผลงานของหมอลำพิมพใจ เพชรพลาญชัย

ผลงาน	มิตินความสำเร็จ
ผลงานและประสบการณ์	<ul style="list-style-type: none"> - อัลบั้ม หนุ่มยาว-สาวสั้น จำหน่ายขายกว่า 2 ล้านตลับ รายได้กว่า 50 ล้านบาท ได้ฉายา ราชินีหมอลำเพลิน - ผลงานเด่น เช่น ดอกกุหลาบแดง, หมอลำใจเกินร้อย, อีสานคืนถิ่น, รักข้ามโขง, ลำเดินกลอนขอนแก่น, ฯลฯ - ผลิตผลงานกว่า 300 ชุด ทั้งเทป วีดีโอ และ CD รวมถึงการแสดงสดบนเวที - เป็นครูผู้ถ่ายทอดให้ศิลปินรุ่นใหม่ เช่น จินตหรา พูนลาภ - ปี 2556 ได้รับการเชิดชูเป็น ศิลปินมรดกอีสาน สาขาศิลปะการแสดง (ขับร้องเพลงลูกทุ่งหมอลำ)

ภาพประกอบที่ 2 อัลบั้มเพลงฮิตของหมอลำพิมพะใจ เพชรพลาญชัย (ที่มา : กรุงไทยออดิโอ
<https://www.youtube.com/watch?v=pUt8PThyhp8>)

Figure 2 An album of hit songs by Morlam singer Phimjai Phetphlanchai

(Source : Krung Thai Audio <https://www.youtube.com/watch?v=pUt8PThyhp8>)

จากข้างต้นแสดงให้เห็นในช่วงวัยเด็กจนถึงการเข้าสู่วงการอย่างเต็มตัว ได้การพัฒนาตนเองการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การรับทุนวัฒนธรรม จากสถาบันครอบครัว การสั่งสมประสบการณ์ผ่านเวทีประกวด การได้รับโอกาสจากผู้ใหญ่ในวงการ ไปจนถึงการสร้างผลงานที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมร่วมสมัยของชาวอีสาน นอกจากนี้การเติบโตของหมอลำพิมพะใจ เพชรพลาญชัย ไม่ได้เป็นผลเฉพาะจากความสามารถส่วนบุคคลเท่านั้น แต่เกิดจากการบรรจบกันของทุนทางวัฒนธรรม โอกาสทางอาชีพ เครือข่ายทางสังคม และระบบสื่อสมัยใหม่ ซึ่งร่วมกันสร้างเส้นทางศิลปินหมอลำให้เธออย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน ผลงานของเธอจึงไม่เพียงเป็นเรื่องของความบันเทิง แต่ยังสะท้อนพลวัตของสังคมอีสาน เศรษฐกิจวัฒนธรรม และการผลิตอัตลักษณ์ทางศิลปะของภูมิภาคอีสานอย่างลึกซึ้ง

สรุปและอภิปรายผล

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องประวัติและผลงานของหมอลำพิมพะใจ เพชรพลาญชัย ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ประวัติของหมอลำพิมพะใจ เพชรพลาญชัย มีชื่อจริงว่านางดารินทร์ ชุมมุง หรือที่รู้จักกันในนาม หมอลำพิมพะใจ เพชรพลาญชัย ปัจจุบันอายุ 65 ปี เกิดเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503 ณ บ้านหนองยาง ตำบลหนองหมื่นถ่าน อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านหนองยาง บ้านเกิด

หมอลำพิมพะใจ เพชรพลาญชัย เริ่มฉายแววความเป็นศิลปินมาแต่ครั้งวัยเด็ก โดยเริ่มศึกษาศิลปะการลำจากบิดา - มารดา ซึ่งมีอาชีพเป็นหมอลำ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ผู้เป็นบิดาและมารดาก็ประสงค์จะให้ลูกสาวได้ยึดเอาอาชีพหมอลำ เช่นเดียวกับท่านทั้งสองเพราะเห็นว่าน่าจะเป็นอาชีพที่ดีแต่ในช่วงเวลานั้นวงการเพลงลูกทุ่งกำลังได้รับความนิยม เธอจึงตัดสินใจเลือกไต่เต้าเข้าวงการผ่านการประกวดขับร้องเพลงลูกทุ่ง โดยใช้แนวเสียงของ "ผ่องศรี วรนุช" ราชนิลุท่ง จนได้รับรางวัลชนะเลิศ แต่ด้วยพื้นฐานการเป็นหมอลำมาก่อน เมื่อเธอเติบโตขึ้นจึงเข้าร่วมแสดงกับ "ขวัญสมัยยุคลำเพลิน" และได้

บันทึกเสียงครั้งแรกภายใต้การสนับสนุนของ ชินชัย ธรรมพิลา จากผลงานกลอนลำซุด สาวอีสานพลาญชัย, ลำเพลินปีใหม่, ลำเพลินเต็มใจรัก ซึ่งเป็นผลงานการประพันธ์ของ อาจารย์คำเก็ง ทองจันทร์ ซึ่งเป็นครูผู้ผลักดันให้เธอได้เข้าสู่วงการหมอลำอย่างเต็มตัว

ในปี พ.ศ. 2528 หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ได้มีโอกาสร่วมงานกับศิลปินที่มีชื่อเสียงหลายท่าน เช่น ดาว บ้านดอน , เทพพร เพชรอุบล , ปรีศนา วงศ์ศิริ , ทองมี มาลัย , สลัก ศิลาทอง ฯลฯ การร่วมงานในแต่ละครั้งนั้นนับว่าประสบความสำเร็จ และได้รับความนิยมนอย่างมาก จนทำให้หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ได้รับฉายาจากสื่อมวลชนทุกแขนงให้เป็น "ราชินีหมอลำเพลิน" โดยเฉพาะผลงานอัลบั้มซุด หนู่มยาว - สาวสั้น ที่ขับร้องคู่กับ ดาว บ้านดอน ได้รับการจารึกในประวัติศาสตร์วงการเพลงว่า มียอดขายกว่า 2 ล้านตลับ และสร้างรายได้กว่า 50 ล้านบาท

หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย มีผลงานที่สร้างชื่อเสียงมากมาย ได้แก่ เพลงวอนเจ้าพ่อพลาญชัย, เพลงสาวกาฬสินธุ์ คอยคู่, เพลงพิมพ์ใจวอนแฟน, เพลงสาวดีมีอ้อมบ่หวาน, เพลงดอกกุหลาบแดง, เพลงสายตาพิฆาต, เพลงเหมือนอยู่คนละโลก, เพลงอีสานคืนถิ่น, เพลงรักข้ามโขง, ลำเดินกลอนขอนแก่น, ลำเพลินรักจริงต้องรอ ฯลฯ ยังมีผลงานออกมา เช่น เทป วิดีโอ ซีดี เป็นจำนวนหลายชุด รวมถึงผลงานการแสดงสดหน้าเวทีที่ประยุกต์และพัฒนาให้มีความทันสมัย นับเป็นศิลปินลูกทุ่งหมอลำลำขวัญใจมหาชนคนอีสาน ที่สร้างสรรค์ผลงานมากหลายทศวรรษ ซึ่งมีชีวิตโลดแล่นในวงการหมอลำและลูกทุ่งหมอลำ ทั้งในฐานะศิลปิน และยังเป็นครูผู้สอนการลำให้กับหมอลำอีกมากมาย รวมทั้งศิลปินที่มีชื่อเสียง จินตหรา พูนลาภ เป็นต้น นอกจากนี้หมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย หรือ นางดารินทร์ ชุมมุง จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินมรดกอีสาน สาขาศิลปะการแสดง (ขับร้องเพลงลูกทุ่งหมอลำ) ประจำปี พ.ศ. 2556 จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น

2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องประวัติและผลงานของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้ ด้านประวัติส่วนตัว การศึกษา แรงบันดาลใจ การเรียนรู้และเส้นทางอาชีพของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย การเกิดเป็นศิลปินหมอลำของเธอนั้น เกิดขึ้นบนฐานของโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และประสบการณ์ชีวิตเฉพาะพื้นที่ ที่สั่งสมต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก ภูมิหลังครอบครัวในชนบทอีสานที่มีบิดาและมารดาเป็นศิลปินพื้นบ้าน ทำให้พิมพ์ใจเติบโตท่ามกลาง “ทุนทางวัฒนธรรม” สอดคล้องกับ เนติเชาวน์ คงแก้ว (2561) อธิบายว่าทุนทางวัฒนธรรมถือเป็นความสามารถพื้นฐานและได้ทำการสั่งสมมาตั้งแต่วัยเด็กขยายและแปลงทุนสู่ผลงานต่าง ๆ ซึ่งหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ได้รับทุนทางวัฒนธรรมทั้งจากครอบครัวและชุมชน ส่งผลให้เธอพัฒนาความเข้าใจหมอลำอย่างเป็นธรรมชาติ เส้นทางการศึกษาที่จบเพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มิได้เป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาทักษะการขับร้องในการเป็นศิลปินหมอลำของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัยกลับสะท้อนรูปแบบการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรง ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ฝึกฝน และเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมจริงในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ โยธิน พลเขต (2564) อธิบายว่า การเรียนรู้ที่ส่งเสริมผ่านประสบการณ์จริง เช่น การฝึกเป่าเครื่องดนตรีพื้นบ้าน รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชนช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเกิดความรักในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งขัดเกลาทักษะและความชำนาญที่ศิลปินพัฒนาจากประสบการณ์พื้นฐานที่มี มากกว่าการอาศัยความรู้ทางทฤษฎีหรือการศึกษาแบบเป็นทางการเพียงอย่างเดียว ซึ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง การประกวด การฟังแผ่นเสียง และการร่วมงานกับศิลปินรุ่นพี่ ทำให้เธอเกิดทักษะจนก่อเกิดเป็นความเชี่ยวชาญที่ไม่จำเป็นต้องมาจากระบบการศึกษาแบบทางการแรงบันดาลใจจากศิลปินต้นแบบ เช่น ผ่องศรี วรนุช และสุภาพ ดาวดวงเด่น ช่วยหล่อหลอมรสนิยมและแนวทางการสร้างสรรค์ จนเธอสามารถประยุกต์ลูกทุ่งและหมอลำเพลินมาสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของตนเองได้อย่างโดดเด่น

ผลงานของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวงการหมอลำไทยในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะศิลปินหมอลำเพลินที่สร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัวและขยายขอบเขตของหมอลำให้ทันสมัยและเข้าถึงผู้ชมวงกว้างมากขึ้น ผลงานของเธอที่มีทั้งเพลงที่โด่งดัง อาทิ เพลงซุด หนู่มยาว - สาวสั้น ที่มีมียอดขายนับล้านตลับ และการแสดงสดที่ประยุกต์

ศิลปะหมอลำเข้ากับรูปแบบสมัยใหม่ ช่วยเติมเต็มความหลากหลายและส่งเสริมคุณค่าให้งานศิลปะพื้นบ้านนี้มีชีวิตชีวาในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ หมอลำพิมพ์ใจยังถือเป็นต้นแบบและแรงบันดาลใจให้กับศิลปินหมอลำรุ่นใหม่ เช่น จินตหรา พูนลาภ ด้วยบทบาทของเธอในฐานะครูผู้ถ่ายทอดศิลปะอย่างเข้มข้นและเข้าถึงสังคมวงกว้าง ส่งผลให้หมอลำเพลินยังคงได้รับความนิยมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในวงการศิลปวัฒนธรรมอีสาน ในระดับวงการหมอลำไทยโดยรวม ผลงานของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย ช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวัฒนธรรมร่วมสมัย ทำให้หมอลำกลายเป็นศิลปะที่ไม่เพียงแต่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และ Soft Power ไทยในระดับภูมิภาคและนานาชาติ ด้วยภาพลักษณ์ของสตรีหมอลำที่มีความเข้มแข็งและเป็นที่รักของผู้ชมในหลายวัย ส่งผลให้วงการหมอลำขยายฐานแฟนคลับทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่าความสำคัญของผลงานหมอลำพิมพ์ใจอยู่ที่การผสมผสานความเป็นหมอลำพื้นบ้านกับลูกเล่นเพลงลูกทุ่งสมัยใหม่ การสร้างเครือข่ายทุนสังคมที่แข็งแกร่งและการเป็นครูผู้ถ่ายทอดศิลปะหมอลำ ซึ่งทั้งหมดช่วยสร้างความต่อเนื่องและพัฒนางานหมอลำไทยในยุคปัจจุบันอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเกี่ยวกับประวัติของศิลปินหมอลำในภาคอีสานนั้น ปัจจุบันมีการศึกษารวบรวมไว้ค่อนข้างน้อย ควรมีการศึกษาการเปรียบเทียบรูปแบบการแสดงและอัตลักษณ์ทางศิลปะการขับร้อง เช่น วิธีการร้อง ทำนอง ลีลา การวางกลอน ตำรวมเทคนิคการแสดงของหมอลำพิมพ์ใจ เพชรพลาญชัย กับหมอลำศิลปินท่านอื่น รวมทั้งศึกษาการเปรียบเทียบรูปแบบวงคณะหมอลำและ ระบบการบริหารจัดการ เช่น การบริหารคณะหมอลำ ทีมดนตรี ผู้สนับสนุน แฟนคลับ และรูปแบบการตลาด เพื่อให้เห็นโครงสร้างการทำงานของศิลปินแต่ละท่านอย่างชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2520). **ของดีอีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- เนติเขาวาน คงแก้ว. (2561). **พัฒนาการชีวิตและกระบวนการสร้างทุนทางวัฒนธรรมของเอกชัย ศรีวิชัย**. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์ และ เสาวลักษณ์ อนันตสานต์. (2545). **ภูมิปัญญาทางภาษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2525). **พื้นบ้านพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- พรรณราย คำโสภา. (2542). **การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านกันตรึมของหมู่บ้านดงมัน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตมานุษยวิทยาควิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โยธิน พลเขต. (2564). **การสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน**. รายงานการวิจัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). **มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 2552**. Retrieved 10 เมษายน 2567, from <https://book.culture.go.th/newbook/ich/ebook/003/ebook3-files/assets/basic-html/page1.html>